

Курс HELP: Насильство СТОСОВНО ЖІНОК і домашнє насильство

Луїза Хупер, адвокатка

Курс HELP з протидії насильству стосовно жінок та домашньому насильству

Створено групою експертів з різних країн, включаючи НУО, суддів Верховного Суду, прокурорів та адвокатів

Це інтерактивний курс із тематичними дослідженнями, короткими тестами, живими дискусіями та можливістю дізнатися більше

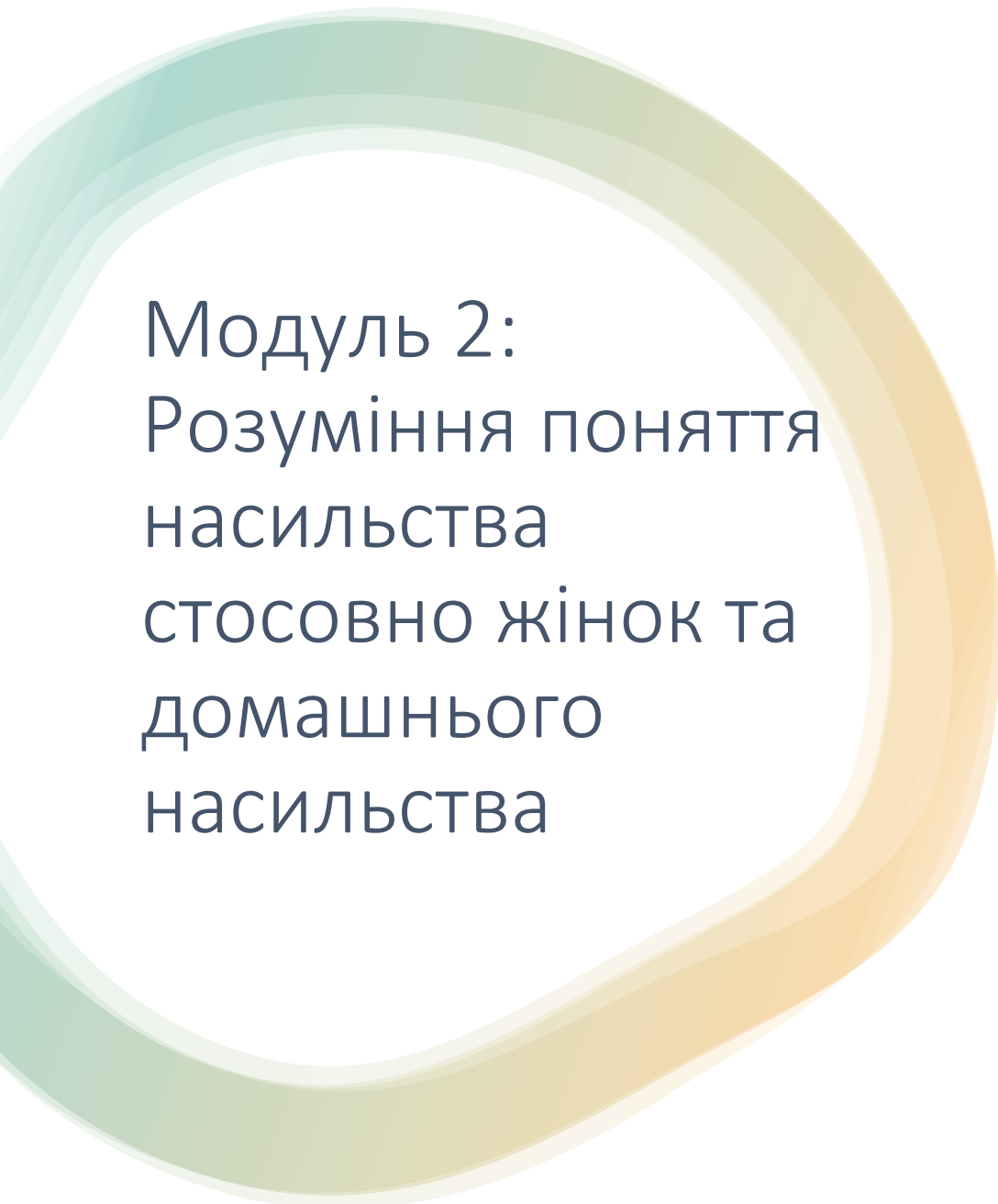

Сам курс триває близько 12 годин і складається з 8 модулів

Модулі

1. Вступ
2. Розуміння насильства стосовно жінок та домашнього насильства
3. Міжнародна та європейська правова база
4. Подолання бар'єрів / доступ до правосуддя
5. Відповідь кримінального правосуддя I — Розслідування та досудове провадження
6. Відповідь кримінального правосуддя II — Судове провадження та винесення вироку
7. Цивільна судова відповідь
8. Альтернативне вирішення спорів

Модуль 2: Розуміння поняття насильства стосовно жінок та домашнього насильства

- Основні поняття та визначення
- Насильство стосовно жінок та його форми
- Що таке домашнє насильство?
- Вплив на постраждалих від насильства
- Наслідки для суспільства: ціна насильства стосовно жінок та домашнього насильства

Модуль 3: Міжнародна та європейська правова база

- Конвенція та рекомендації CEDAW (Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок)
- Стамбульська конвенція
- Європейська судова практика
- Основи Європейського союзу

Стамбульська конвенція: Стандарти захисту та основні принципи

- Комплексна перевірка (стаття 5.2)
- Гендерна рівність
- Підхід, орієнтований на постраждалу особу (стаття 18.3, 56)
- Гендерне розуміння домашнього насильства (стаття 2)
- Діти як потерпілі та свідки (стаття 26, 31)
- Скоординований та міжвідомчий підхід (стаття 7.1, 18.2, 9)
- Комплексна та скоординована політика (стаття 7-11)

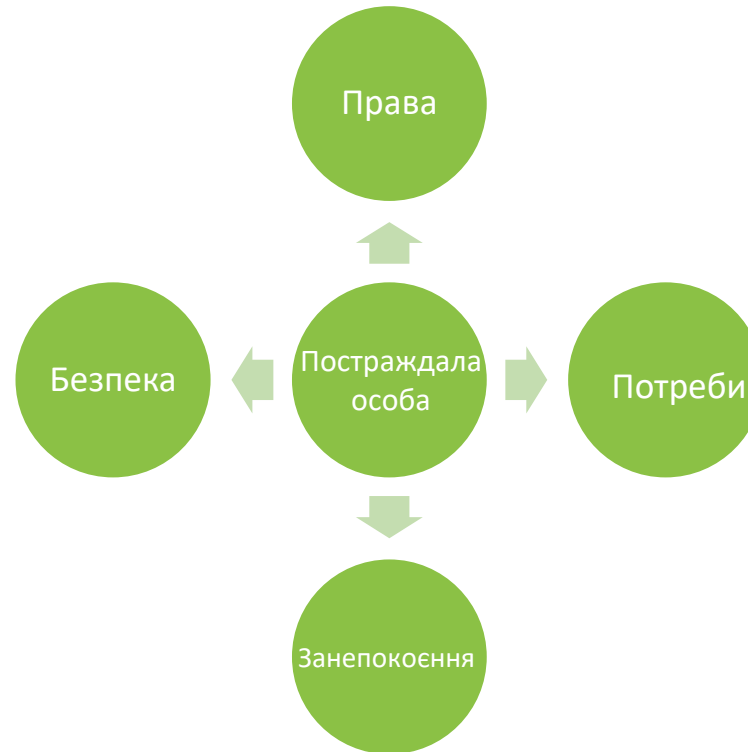
Модуль 4: Подолання бар'єрів та доступ до правосуддя

- Принципи
- Перешкоди
- Множинна дискримінація
- Звинувачення постраждалої особи та хибне сприйняття
- Подолання бар'єрів на шляху до правосуддя

Що таке підхід, орієнтований на постраждалу особу?

Уся політика, спрямована на забезпечення цілісного реагування на насильство стосовно жінок (ст. 7(1)), повинна ставити **права постраждалої особи в центрі** всіх заходів і впроваджуватися шляхом ефективної співпраці між усіма відповідними агентствами, установами та організаціями (ст. 7(2))

Заходи повинні **поставити права постраждалої особи у центр уваги** (Стаття 12)

Систематичний наголос на правах, потребах, проблемах і безпеці на всіх етапах, щоб забезпечити співчутливе та чуйне надання послуг без повторного травмування.

Безпека понад усе

Навіщо використовувати підхід, орієнтований на постраждалу особу?

- ✓ Подолання бар'єрів на шляху до правосуддя
- ✓ Полегшує процес надання свідчень
- ✓ Надає постраждалим можливість зіграти роль у тому, щоб їхні кривдники були притягнуті до відповідальності
- ✓ Більше шансів засудити кривдників
- ✓ Зниження ризику повторної травми
- ✓ Надає сили тим, хто вижив
- ✓ Зниження ризику рецидиву

Стаття 18(3) — Заходи захисту та підтримки повинні:

- ✓ ґрунтуватися на **гендерному розумінні** насильства стосовно жінок і домашнього насильства та зосереджуватися на **правах людини та безпеці** постраждалої особи;
- ✓ ґрунтуватися на **комплексному підході**, який враховує стосунки між постраждалими особами, злочинцями, дітьми та їх ширшим соціальним оточенням;
- ✓ прагнути **уникнути вторинної віктимізації**;
- ✓ бути націленими на **розширення можливостей та економічну незалежність** жінок, які постраждали від насильства;
- ✓ дозволити, у відповідних випадках, розташовувати **ряд служб захисту та підтримки в одному приміщенні**;
- ✓ задовольняти **конкретні потреби вразливих осіб**, у тому числі постраждалих дітей, і бути доступними для них.

Що таке гендерний підхід?

- Гендерний підхід не означає заперечення того, що чоловіки та хлопчики не зазнають насильства чи домашнього насильства, але визнає, що існують нерівності та значні відмінності між тим, як чоловіки та жінки вчиняють та зазнають насильства. Приклади:
 - Відмінності в доходах і зайнятості
 - Відмінності у догляді за дітьми та домашніх обов'язках
 - Відмінності в доступі до громадського простору
 - Соціальні норми, що регулюють уявлення про прийнятну поведінку

Вторинна віктимізація

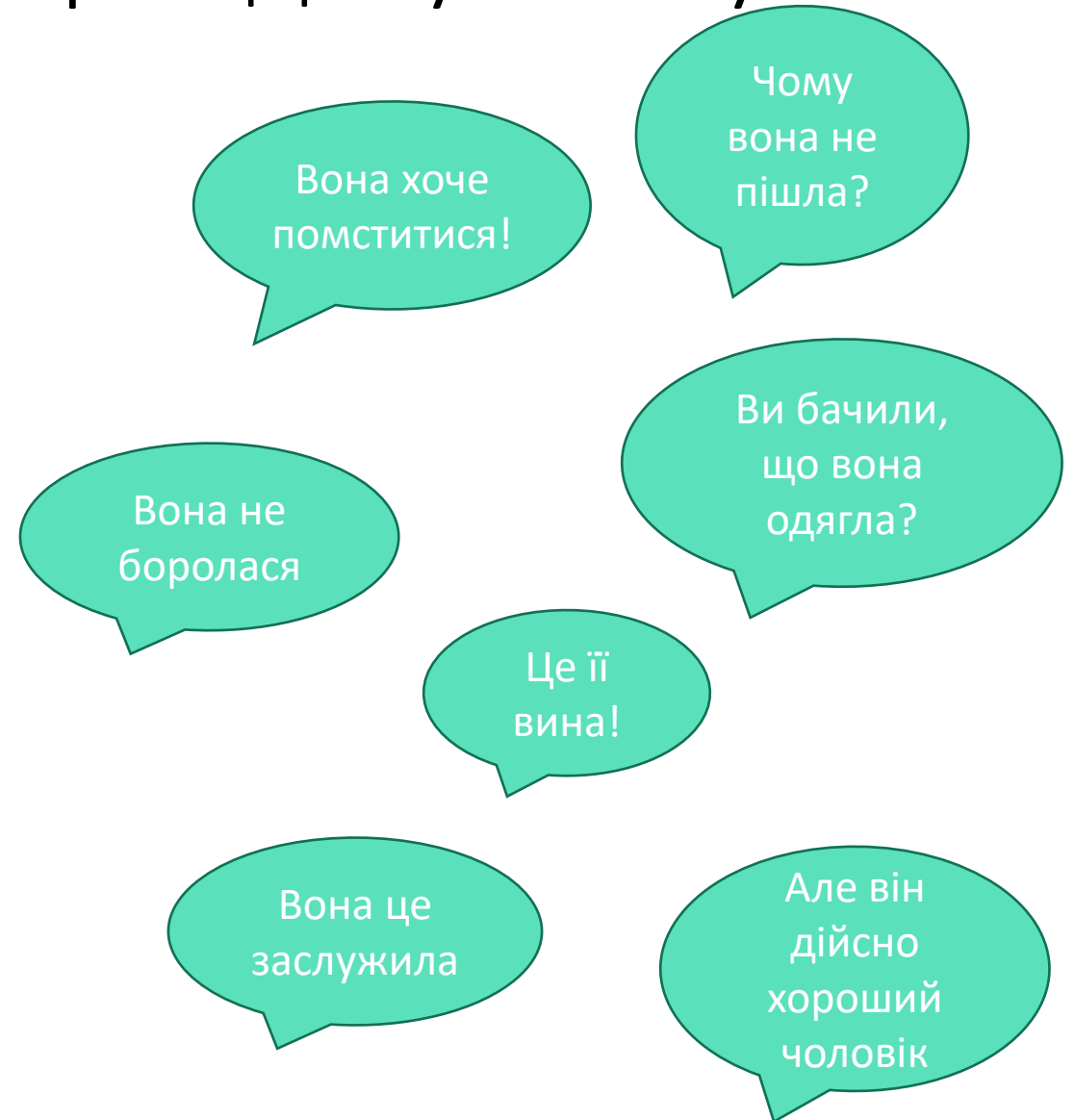
Додаткова травма, спричинена стереотипами та звинуваченням постраждалої особи:

- Ставлення
- Поведінка
- Практика
- Процеси

Призводить до:

- Неефективного втручання — наприклад відкликання свідчень/скарги
- Зведення до мінімуму довіри жінки до системи
- Зведення до мінімуму віри в те, що хтось їй допоможе
- Постраждала особа навряд чи звернеться за допомогою в майбутньому

Покладання вини на постраждалу особу

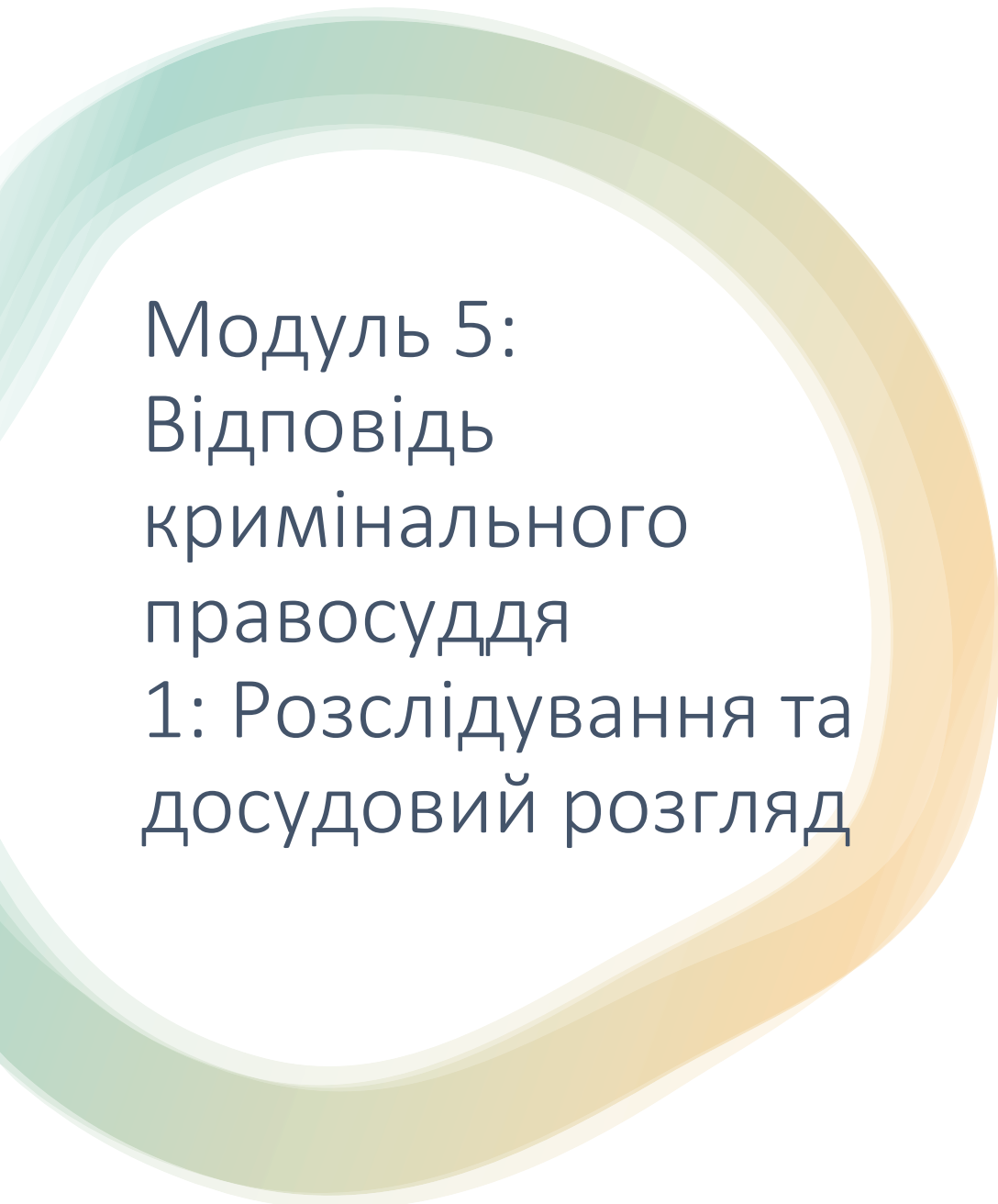

Розділ IV

Заходи захисту та підтримки

Фактори, які стосуються того, чи зможе постраждала особа отримати доступ до захисту

- Стаття 18 Загальні міркування
- Надання інформації
- Загальні та спеціалізовані послуги підтримки, включаючи: юридичні та психологічні консультації, фінансову допомогу, житло, освіту, навчання та допомогу в пошуку роботи, медичне обслуговування, соціальні послуги
- Консультування
- Притулки
- Кризові центри для постраждалих від зґвалтування
- Національні телефони довіри
- Звіт професіоналів

Модуль 5:
Відповідь
кримінального
правосуддя
1: Розслідування та
досудовий розгляд

- Особливості випадків насильства стосовно жінок та домашнього насильства
- Важливість орієнтованого на постраждалу особу підходу та негайного реагування
- Досудові заходи захисту
- Підготовка справи до судового розгляду: збирання доказів

Комплексна перевірка та ефективне розслідування

- Мають бути **оперативними та ретельними** та «в межах розумного часу» (Стамбульська конвенція, ст. 5, Халіме Кіліч проти Туреччини (2016) (дочка вбита, незважаючи на три захисні приписи та судові заборони) № 63034/11 (2016), В. проти Словенії № 24125 /06 (2014), Бельшан проти Румунії, № 49645/09 (2017))
- **Вжити всіх належних заходів для забезпечення доказів, включаючи докази судової експертизи.** Слід враховувати особливу обережність у випадках домашнього насильства та специфічний характер домашнього насильства. Чи захищені свідки до та під час судового розгляду? Стаття 56 Стамбульської конвенції встановлює ряд заходів, необхідних для того, щоб постраждалі особи могли отримати доступ до правосуддя
- Для уникнення порушення статей 8 і 3 **може знадобитися співпраця між судовими та несудовими органами для забезпечення відповідного та достатнього захисту** (Стамбульська конвенція, глава IV — статті 9, 18-28, статті 3 і 8 ЄКПЛ, ЕМ проти Румунії (2012), УС проти Великобританії (2012))

Визначаючи ризик:
Бутуруга проти
Румунії

У справі *Бутуруга проти Румунії*, яка розглядалася до ухвалення Загальної рекомендації GREVIO № 1 щодо цифрових аспектів насильства стосовно жінок, ЄСПЛ зазначив, що кібер залякування наразі визнано одним з аспектів насильства стосовно жінок і дівчат, і це може приймати різноманітні форми, включаючи кібер порушення конфіденційності, вторгнення в комп'ютер постраждалої, а також захоплення, обмін та маніпулювання даними та зображеннями, у тому числі особистими даними. Суд постановив, що статті 3 і 8 були порушені через невиконання позитивних зобов'язань щодо захисту постраждалої особи, розслідування актів насильства було неефективним і, зокрема, через те, що органи влади не розпочали кримінальне розслідування як таке, що стосується домашнього насильства.

Контрова проти Словаччини (2007)

- У справі «Контрова проти Словаччини» ЄСПЛ визнав, що одним із головних завдань поліції є захист основних прав і свобод, життя та здоров'я. Родина була відома місцевому відділу поліції, тому викликали екстрену допомогу.
- У відповідь, відповідно до чинного законодавства, поліція була зобов'язана: зареєструвати заяву про кримінальний злочин, розпочати кримінальне розслідування та негайно відкрити кримінальне провадження проти чоловіка заявниці; вести належний облік викликів екстреної допомоги та повідомляти про наступну зміну ситуації та вживати заходів у зв'язку з тим фактом, що чоловік заявниці мав рушницю та погрожував її застосувати.
- Наслідком невиконання поліцією цих зобов'язань стала смерть дітей заявниці, яких застрелив їхній батько, а потім покінчив життя самогубством.

Оцінка ризиків

- Європейський посібник з оцінки ризиків (emaria)
- Насильство
- Погрози
- Психологічні проблеми
- Зберігання вогнепальної зброї
- Зловживання наркотиками/алкоголем/токсикоманія
- Порухення охоронних приписів

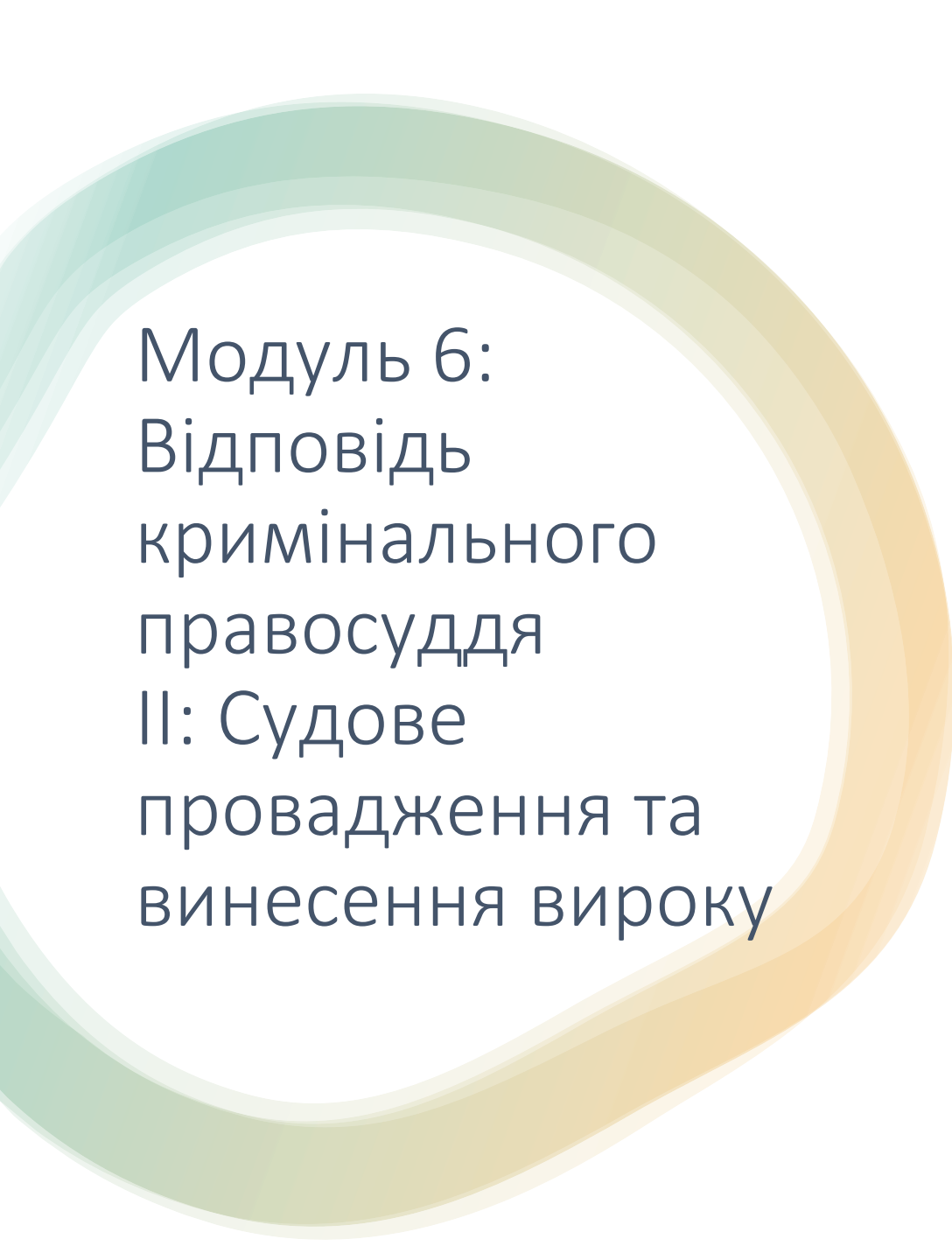
Управління ризиками

- Моніторинг та оцінювання
- Служба підтримки та співпраця між судовими органами та допоміжними службами
- Нагляд за кривдником (і контрольований контакт з дітьми, якщо необхідно)
- Планування безпеки

Сприяння розкриттю

- **Обстановка довіри та впевненості**
- **Будьте уважні до невербальних сигналів**
- **Варіанти повернення.** За таких обставин може бути корисним спробувати **з'ясувати, чому жінка не може пояснити свої почуття та/або чого вона боїться.**
- **Уникайте повторної травми:** Якщо жінка явно травмована, ви повинні намагатися не травмувати її ще більше, вимагаючи від неї розповідати свою історію знову і знову. За таких обставин бажано **направити її до спеціаліста з психічного здоров'я, який вміє поводитися з постраждалими від травми, який може здійснити первинний огляд у безпечному та сприятливому середовищі.**

Модуль 6:
Відповідь
кримінального
правосуддя
II: Судове
провадження та
винесення вироку

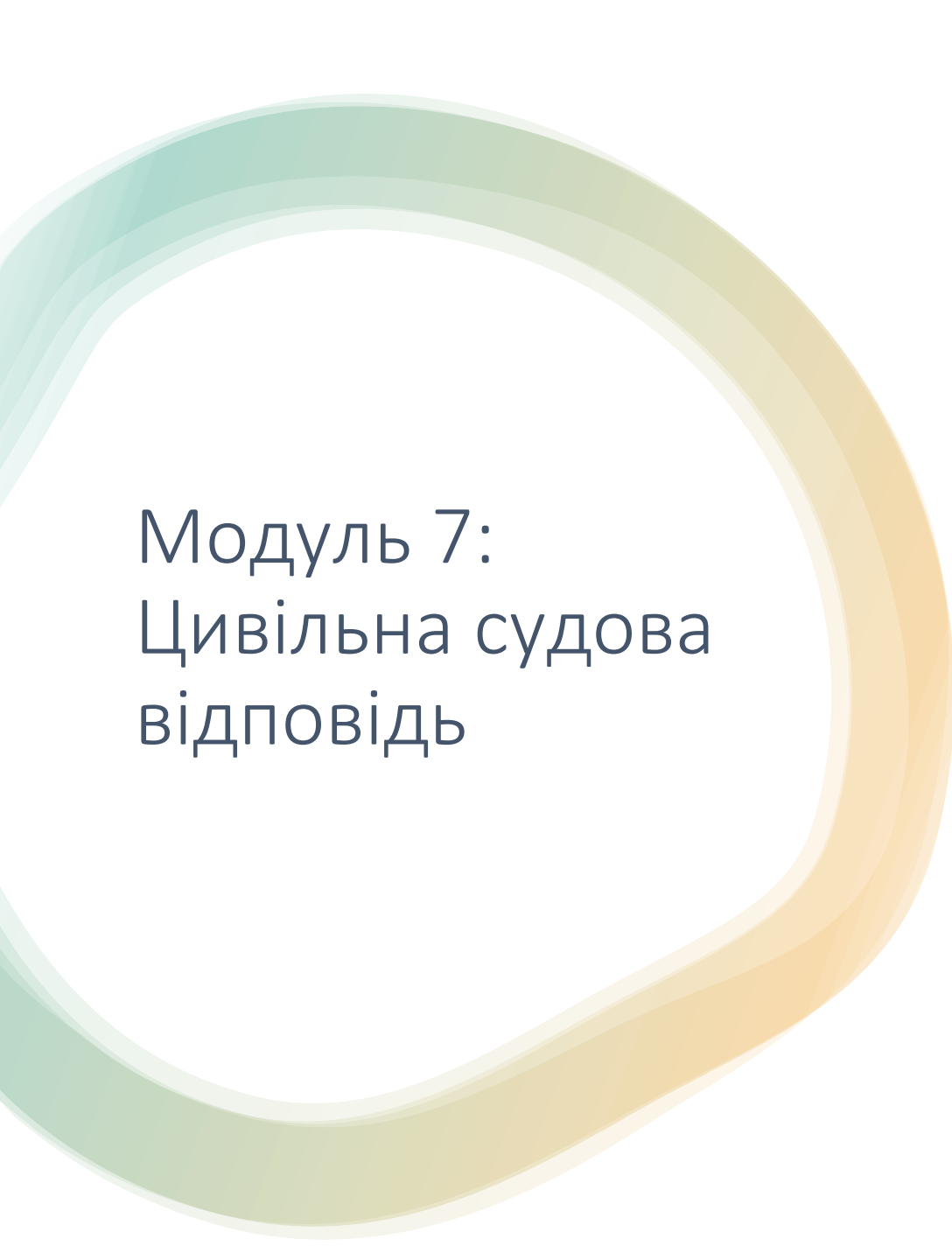
- Обвинувачення: Рішення про обвинувачення
- Вид провадження
- Судові міркування
- Роль судді
- Винесення вироку

Питання для розгляду

- Затримки у розгляді можуть призвести до продовження зловживань і порушення статті 3 (*Д. М. Д. проти Румунії (2017)*)
- Мета ефективного захисту не досягається, якщо термін давності провадження закінчився внаслідок бездіяльності влади (*М. С. проти Італії (2022)*)

Приклад підходу, орієнтованого на постраждалу особу, під час судового розгляду

- Під час будь-якого судового розгляду слід забезпечити орієнтований на постраждалу особу підхід і відповідні заходи захисту, щоб врахувати вразливість постраждалої особи. Прикладом неприпустимого підходу є справа *У проти Словенії* (2015), де заявниця була перехресно допитана її кривдником, що спричинило подальшу травму. Щоб уникнути порушення статей 8 і 3, може знадобитися співпраця між судовими та несудовими органами для забезпечення відповідного та достатнього захисту.

Модуль 7: Цивільна судова відповідь

- Цивільні позови та засоби захисту
- Сімейні справи: опіка, побачення, розлучення
- Компенсація та відшкодування
- Для екстрених наказів про заборону та збалансування права потерпілого проти кривдника див.: [ES190177_Premis_084117_GBR_2574_Convention_Istanbul_Article_52_WEB_A5.pdf \(coe.int\)](#)

Левчук проти України 3 вересня 2020 р.

- Заявниця скаржилася на те, що відхилення позову про виселення проти її колишнього чоловіка наразило її та її дітей на ризик домашнього насильства та домагань. Вона стверджувала, що національні суди були **надмірно формальними** у своїх рішеннях і **викликали у її колишнього чоловіка відчуття безкарності**, що наразило її та її дітей на **ще більший ризик психологічного переслідування та нападу**.
- Суд постановив, що мало місце порушення статті 8 Конвенції (право на повагу до приватного та сімейного життя). Суд, зокрема, вважав, що національні судові органи **не провели всебічного аналізу ситуації та ризику психологічного та фізичного насильства в майбутньому, з яким зіткнулися заявниця та її діти**. Крім того, провадження тривало понад два роки на трьох рівнях юрисдикції, протягом яких заявниця та її діти залишалися під загрозою подальшого насильства. Таким чином, не було досягнуто справедливого балансу між усіма конкуруючими приватними інтересами.

Модуль 8: Альтернативне вирішення спорів

- Ризики альтернативного вирішення спорів у кримінальних справах
- Ризики альтернативного вирішення спорів у сімейних справах
- Запобіжні заходи при розгляді альтернативного вирішення спорів або посередництва

Дякуємо

Луїза Хупер